

W państwie krzyżackim

Magdalena Podobas

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

WIEDZA O POLSCE

Klasa V szkoły podstawowej

Program Uzupełniający

Lekcja 5

W PAŃSTWIE KRZYŻACKIM

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

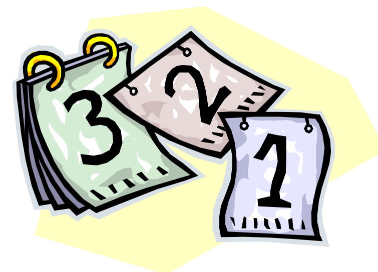
Cele lekcji

Poznanie przez ucznia:

- Jeden z negatywnych skutków rozbicia dzielnicowego: Krzyżacy na ziemiach polskich.
- Kim był Konrad Mazowiecki?
- Czym zajmował się Zakon Krzyżacki i w jakich okolicznościach został sprowadzony do Polski.
- Podbój Prusów przez Krzyżaków i powstanie państwa krzyżackiego w Prusach.
- Zagrożenie krzyżackie dla Polski.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Plan zajęć

- Powtórzenie wiadomości.
- Polska dzielnicowa – przypomnienie.
- Konrad Mazowiecki
- Prusowie.
- Zakon Krzyżacki i sprowadzenie go do Polski.
- Podbój Prus przez Krzyżaków.
- Państwo krzyżackie w Prusach.
- Krzyżacy – groźny sąsiad Polski.
- A to ciekawe… Dla dociekliwych.
- Podsumowanie i praca domowa.
- Ćwiczenia.
- Spis ilustracji i bibliografia.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Praca domowa

Odpowiedz:

1. Jakie były przyczyny i przebieg konfliktu Bolesława i Zbigniewa?
2. Dlaczego Bolesław Krzywousty zdecydował się podzielić swój kraj miedzy synów?
3. Wymień założenia testamentu Krzywoustego.
4. Jakie były skutki rozbicia dzielnicowego?

Dla chętnych:

1. Poszukaj informacji czy inne państwa także były w średniowieczu dzielone na dzielnice.

Na dzisiejszej lekcji:

W państwie krzyżackim.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Podsumowanie

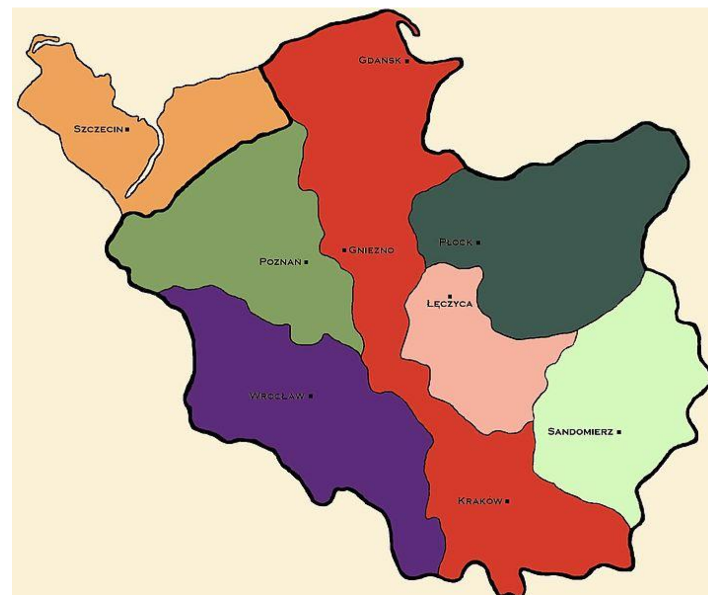
- W XI w. Polska przeżywała poważny kryzys wewnętrzny oraz trudności zewnętrzne.
- Na początku XI w. władzę w państwie objął książę Bolesław Krzywousty po kilkuletniej walce o tron z bratem, Zbigniewem (miała wtedy miejsce bohaterska obrona grodu Głogów na Śląsku).
- W czasie swojego panowania Bolesław ponownie przyłączył Pomorze do Polski.
- W 1138 r. Bolesław podzielił Polskę na dzielnice. Rozpoczął się okres rozbicia dzielnicowego. Odtąd (przez prawie 200 lat) istniało tu coraz więcej niezależnych, słabych księstewek.
- W okresie rozbicia dzielnicowego zmalało znaczenie Polski w Europie, utraciła ona wiele ziem, ale jednocześnie rozwinęła się gospodarczo.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Polska dzielnicowa - przypomnienie

- Od XII w. Polska nie była jednym państwem. Istniało tu kilkadziesiąt małych, słabych niezależnych państewek.
- Jednym z najbardziej negatywnych skutków rozbicia dzielnicowego było sprowadzenie na ziemie polskie Zakonu Krzyżackiego.

Przypomnij, kto podzielił Polskę na dzielnice.

Ustawa sukcesyjna Bolesława Krzywoustego. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Ustawa_sukcesyjna_Boles%C5%82awa_Krzywoustego.jpg&filetimestamp=20100418211753

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Konrad Mazowiecki

Konrad Mazowiecki. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Konrad_I_Mazowiecki.jpg&filetimestamp=20060725134333.

- Najmłodszy syn Bolesława Krzywoustego, Kazimierz Sprawiedliwy panował w ziemi krakowskiej w II połowie XII w. Udało mu się także uzyskać władzę na Mazowszu.
- Po śmierci Kazimierza księstwem mazowieckim władał jego najmłodszy syn, Konrad (zwany Mazowieckim). Objął rządy na Mazowszu ok. 1200 r.

Który to wiek?

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Pogańscy Prusowie

- Z księstwem mazowieckim od północy graniczyły państwa plemienne pogańskich Prusów i Jaćwingów. Poganie ci często najeżdżali jego ziemie.

Czy państwo polskie zetknęło się wcześniej z Prusami?

Plemiona Bałtów ok. 1200 r.. Źródło:

http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Baltic_Tribes_c_1200PL..svg&filetimestamp=20090730220030.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Jak pokonać Prusów?

Czy wiesz czym zajmowały się zakony rycerskie?

- Konrad i inni książęta dzielnicowi organizowali wyprawy zbrojne przeciwko Prusom.
- Okazało się, że skłóceni Piastowie nie są w stanie sami pokonać pogan.
- Konrad Mazowiecki postanowił poprosić o pomoc, cudzoziemców – jeden z zakonów rycerskich.
- Wybór padł na Zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie (zwany Zakonem Krzyżackim, lub Krzyżakami – od stroju – biały płaszcz z czarnym krzyżem).

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Zakon Krzyżacki

- Zakon Krzyżacki powstał w dobie wypraw krzyżowych (1191 r.) jako jeden z zakonów rycerskich dla obrony i opieki nad pielgrzymami w Ziemi Świętej. Rycerze wywodzili się ze szlacheckich rodzin niemieckich.
- Oprócz ślubów czystości, ubóstwa i posłuszeństwa Krzyżacy składali jeszcze jeden: walki za wiarę. Byli więc jednocześnie rycerzami i zakonnikami.
- Ponieważ Turcy stopniowo wypierali chrześcijan z Palestyny, zbrojni mnisi szukali zajęcia (i schronienia w Europie). Krótko przebywali na Węgrzech, z których zostali wygnani.
- Wówczas zakonnicy otrzymali zaproszenie od Konrada Mazowieckiego.

Który to wiek?

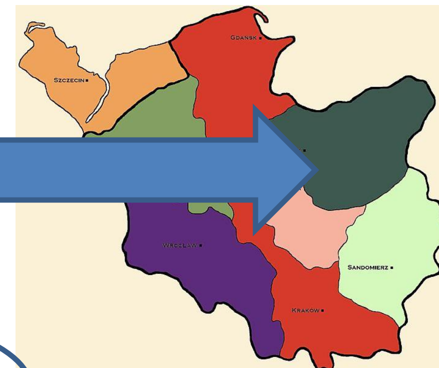
Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Sprowadzenie Krzyżaków do Polski

- Książę Konrad pozwolił Krzyżakom osiedlić się w ziemi chełmińskiej (część Mazowsza przy granicy z plemieniem Prusów) w 1226 r. Stamtąd zbrojni mnisi mieli rozpocząć akcję zbrojnego nawracania pogan.
- Zdobycze terytorialne miały przejść na własność mazowieckiego księcia.
- Zakonnicy mieli jednak własne plany do przyszłości ziem zamieszkałych przez Prusów…

1226

Który to wiek i dziesięciolecie?

Źródło: www.microsoft.com.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

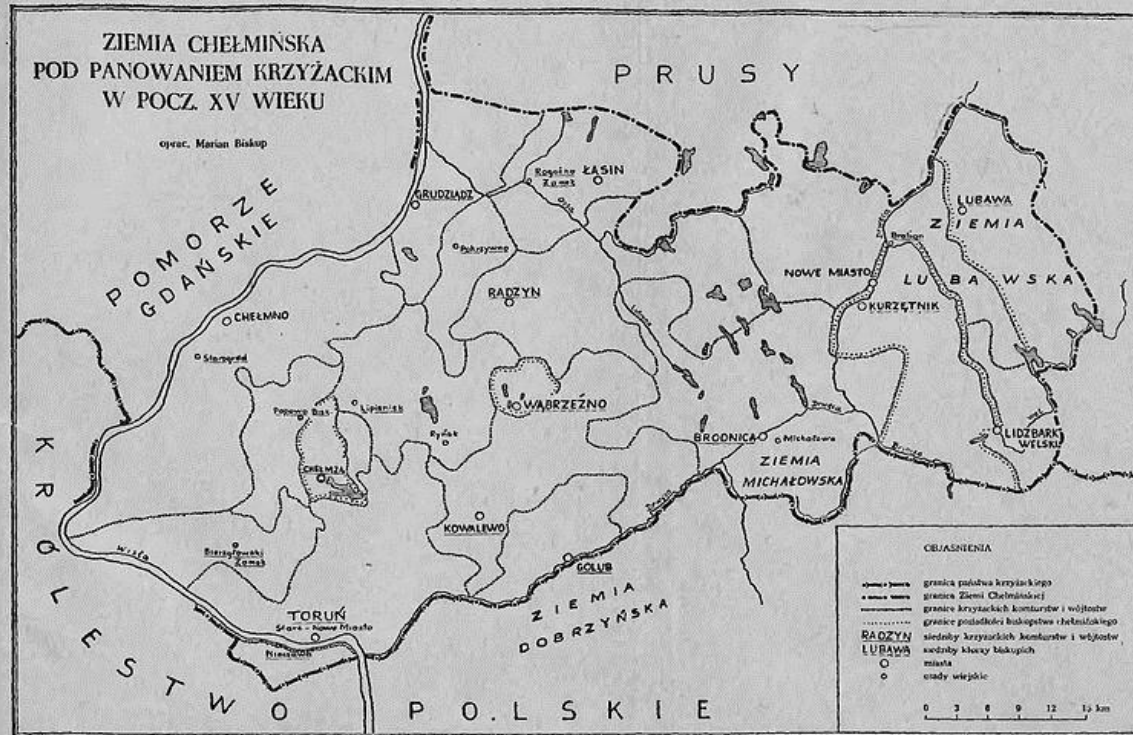
Podbój Prusów przez Krzyżaków

- Krzyżacy podstępem uzyskali od papieża zgodę na założenie własnego, niezależnego państwa w ziemi chełmińskiej i na terenach, które w przyszłości zdobędą pokonując Prusów.
- W ciągu następnych 50 lat Krzyżacy pobili plemiona pruskie i siłą nawrócili je na chrześcijaństwo. Zdobywali kolejne grody, z których czynili bazy wypadowe do kolejnych wypraw. Posuwali się wzdłuż Wisły, a potem wzdłuż wybrzeża morskiego.
- Pomagali im w tym rycerze polscy i zagraniczni. Wyprawę przeciwko Prusom traktowano jako krucjatę: za udział papież odpuszczał uczestnikowi grzechy.

Czy wiesz, dlaczego były organizowane krucjaty?

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Powstanie państwa krzyżackiego

Ziemia chełmińska. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Ziemia_Che%C5%82mi%C5%84ska_0001.jpg&filetimestamp=20120212214956

- Na opanowanych terenach Krzyżacy założyli silne państwo.
- Wznosili tam warowne zamki, np. w Kwidzynie, Toruniu, Elblągu, Królewcu.
- Budowali też miasta, zakładali wsie, rozwijali handel.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Państwo krzyżackie w Prusach

- Pokonani Prusowie stali się poddanymi Zakonu. Na należących do nich dawniej ziemiach Krzyżacy osiedlali Niemców. Dzięki temu powstało tam wiele miast i wsi.
- W 1237 r. z Zakonem Krzyżackim połączył się Zakon Kawalerów Mieczowych, który miał swoją siedzibę w północo-wschodniej Europie. Kawalerowie mieczowi pomogli Krzyżakom w opanowaniu Prus. Między ziemiami obu zakonów znajdowała się (litewska) Żmudź.

Zapamiętaj tę nazwę.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Organizacja państwa krzyżackiego

- Na czele Zakonu (a potem także krzyżackiego państwa) stał wielki mistrz.

W jakiej sytuacji przedstawiony jest wielki mistrz?

Wielki Mistrz Urlich von Jungingen na obrazie J. Matejki. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Ulrich_von_Jungingen.PNG&filetimestamp=20080224022555.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Organizacja państwa krzyżackiego

- Stolicą państwa (po zagarnięciu Pomorza) został w 1308 r. Malbork („gród Marii”).

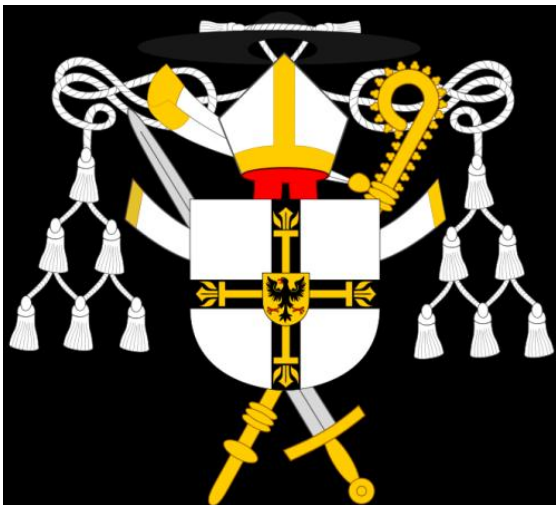
Sprawdź, w której części położony jest Malbork.

Zamek krzyżacki w Malborku. Źródło: www.microsof.com.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Organizacja państwa krzyżackiego

- Krzyżacy byli doskonałymi żołnierzami: dobrze zorganizowanymi i wyszkolonymi.
- Dzięki temu, że czerpali ogromne zyski z handlu morskiego nie brakowało im funduszy na rozbudowę i wzmacnianie systemu obronnego ich państwa.

Co to jest herb?

Herb Zakonu. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Coat_of_arms_of_Teutonic_Order.svg&filetimestamp=20101022185047.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Zagrożenie krzyżackie

- Krzyżacy nie poprzestali na podboju Prusów.
- W 1308 r. podstępem zajęli należące do Polski Pomorze Gdańskie. Dzięki temu zdobyli kontrolę nad ujściem Wisły, a Polska na ponad 150 lat straciła dostęp do Bałtyku.
- Krzyżakom udało się stworzyć silne państwo, które zagrażało Polsce do XVI w.

Wjazd wielkiego mistrza, Siegfreda von Feuchtwangen do zamku malborskiego. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Entering_of_Grand_Master_Siegfried_von_Feuchtwangen_to_Malbork_Castle.PNG&filetimestamp=20101209115134

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

A to ciekawe…
Dla docieklwych

- Podobno pierwsza grupa rycerzy krzyżackich, którzy przybyli na ziemie polskie liczyła… dwóch rycerzy.
- Zamki budowane przez Krzyżaków powstawały w odległości kilkudziesięciu kilometrów od siebie. Wymyślono sposób komunikowania się między nimi. Załogi porozumiewały się za pomocą znaków wysyłanych z zamkowych wież (dymnych lub ogniowych).
- Nazwy członków zakonów piszemy w języku polskim małą literą (np. benedyktyni, templariusze, cystersi). Nazwę „Krzyżacy" piszemy wyjątkowo wielką literą, gdyż oznacza ona także mieszkańców państwa krzyżackiego.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Podsumowanie

- W 1226 r. książę mazowiecki, Konrad, sprowadził do Polski Zakon Krzyżacki, aby zbrojni mnisi nawrócili na chrześcijaństwo pogańskich Prusów.
- W ciągu kilkudziesięciu lat Krzyżacy podbili plemiona pruskie. Na odebranych im terenach zakonnicy stworzyli niezależne, silne państwo ze stolicą w Malborku. Na czele państwa krzyżackiego stał wielki mistrz.
- W 1308 r. podstępem zajęli Pomorze Gdańskie odcinając tym samym dostęp do Bałtyku jednoczącej się Polsce.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Praca domowa

Odpowiedz:

1. W jakich okolicznościach i kto sprowadził do Polski Zakon Krzyżacki?
2. Czy uważasz, że państwo krzyżackie w Prusach stanowiło zagrożenie dla Polski? Odpowiedź uzasadnij.

Dla chętnych:

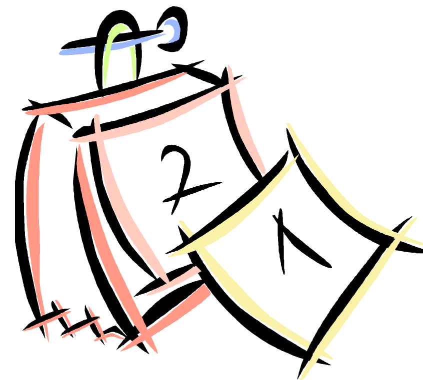
1. Poszukaj informacji czy w dzisiejszych czasach istnieją nadal zakony rycerskie. Czym się zajmują?

Na następnej lekcji:

Społeczeństwo w średniowiecznej Polsce.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Ćwiczenie – daty i fakty

1. Połącz daty z wydarzeniami:

1226 r.	Sprowadzenie Krzyżaków do Polski.
1308 r.	Zagarnięcie Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Ćwiczenie – terminy historyczne

1. Wyjaśnij pojęcia:

a) Zakon rycerski

b) Prusowie

c) Wielki mistrz

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Ćwiczenie – postacie

1. Zgadnij, o kim mowa:

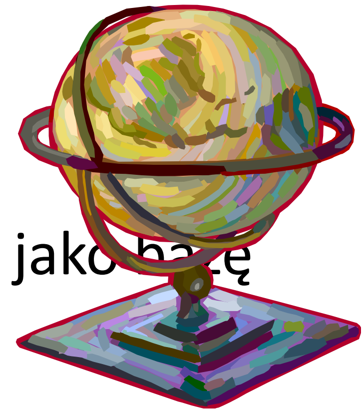
a) „Wnuk Bolesława Krzywoustego, sprowadził Krzyżaków do Polski”

2. Kto to jest?

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Ćwiczenie – mapa

1. Wskaż ziemię, którą książę Konrad nadał Krzyżakom jako bazę wypadową do podboju Prusów.

ZIEMIA CHEŁMIŃSKA
POD PANOWANIEM KRZYŻACKIM
W POCZ. XV WIEKU

oprac. Marian Biskup

PRUSY
POMORZE GDAŃSKIE
KRÓLESTWO POLSKIE
ZIEMIA DOBRZYŃSKA
ZIEMIA MICHAŁOWSKA
ZIEMIA LUBAWSKA
GRUDZIĄDZ
ŁASIN
CHEŁMNO
RADZYN
WĄBRZEŹNO
CHEŁMŻA
KOWALEWO
GOLUB
TORUŃ
BRODNICA
NOWE MIASTO
KURZĘTNIK
LUBAWA
LIDZBARK WELSKI

OBJAŚNIENIA
miasta
0 3 6 9 12 15 km

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Ćwiczenie – ilustracje

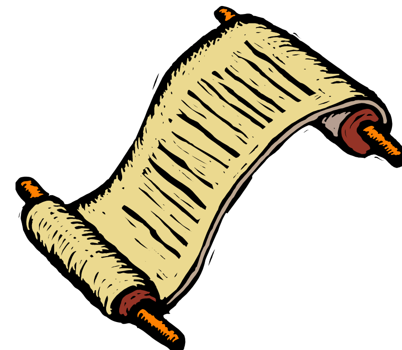
1. Co przedstawiają ilustracje?

Projekt jest współfinan
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Ćwiczenie – tekst źródłowy

Odgadnij o jaki urząd chodzi:

„To tytuł nadawany przełożonemu większości zakonów rycerskich (np. w zakonie templariuszy, zakonie joannitów), (…) posiadał szerokie kompetencje w sprawach dotyczących zakonu, lub bractwa jako całości. Stanowisko to było obsadzane na drodze wyboru spośród członków danej organizacji.”

(Wikipedia – Wolna Encyklopedia)

1. O jakim urzędzie jest mowa w tekście?

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis ilustracji

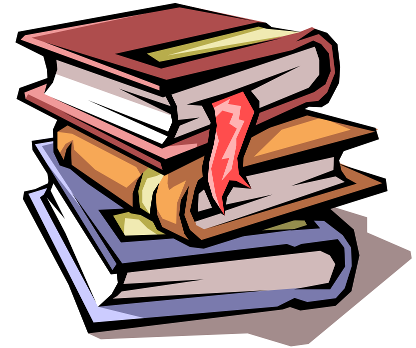

1. Ustawa sukcesyjna Bolesława Krzywoustego. Właściciel praw autorskich do tej pracy udostępnia ją jako własność publiczną. Autor: Farary.Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Ustawa_sukcesyjna_Boles%C5%82awa_Krzywoustego.jpg&filetimestamp=20100418211753
2. Konrad Mazowiecki, obraz J. Matejki. Plik jest własnością publiczną, ponieważ prawa autorskie do niego wygasły. Autor: Jan Matejko. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Konrad_I_Mazowiecki.jpg&filetimestamp=20060725134333.
3. Plemiona Bałtów ok. 1200 r. Ten plik udostępniony jest na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0. Autor: MapMaster, translated into polish by Killroyus. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Baltic_Tribes_c_1200PL..svg&filetimestamp=20090730220030.
4. Ziemia chełmińska. Ten plik udostępniony jest na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0. Autor: Marian Biskup. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Ziemia_Che%C5%82mi%C5%84ska_0001.jpg&filetimestamp=20120212214956
5. Zamek w Malborku. Żródło: www.microsoft.com.
6. Wielki Mistrz Urlich von Jungingen na obrazie J. Matejki. Ten plik udostępniony jest na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0. Autor: J. Matejko. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Ulrich_von_Jungingen.PNG&filetimestamp=20080224022555.
7. Herb zakonu. Ten plik udostępniony jest na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0. autor: brak informacji. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Coat_of_arms_of_Teutonic_Order.svg&filetimestamp=20101022185047.
8. Wjazd wielkiego mistrza, Siegfreda von Feuchtwangen do zamku malborskiego. Plik jest własnością publiczną. Autor: K. W. Kolbe Młodszy. Źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Entering_of_Grand_Master_Siegfried_von_Feuchtwangen_to_Malbork_Castle.PNG&filetimestamp=20101209115134

9. Ilustracje niewymienione w tym spiskie pochodzą z: www.micorsoft.com.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Bibliografia

PODRĘCZNIKI SZKOLNE:

1. M. Błaut, Moja historia 5, wyd. Nowa Era, Gdynia 2010.
2. T. Małkowski, Historia i społeczeństwo 4, wyd. GWO, Gdańsk 2012.
3. B. Szeweluk-Wyrwa, W. Surdyk-Fertsch, Dzień dobry, historio 4!, wyd. Nowa Era, Warszawa 2009.
4. B. Szeweluk-Wyrwa, W. Surdyk-Fertsch, Dzień dobry, historio 5!, wyd. Nowa Era, Warszawa 2009.
5. B. Szeweluk-Wyrwa, W. Surdyk-Fertsch, My i historia 5, wyd. PWN-Demart, Warszawa 2009.

MONOGRAFIE HISTORYCZNE:

1. T. Biber, A i M. Leszczyńscy, Tajemnice władców Polski, wyd. Publicat, Poznań 2005.
2. L. Bielski, M. Trąba, Poczet królów i książąt polskich, wyd. Park, Bielko-Biała 2005.

SŁOWNIKI HISTORYCZNE:

1. Historia Polski, Słownik Encyklopedyczny, [red.] W. Głuch, wyd. Europa, Wrocław 2006.

TEKSTY ŹRÓDŁOWE:

1. Jan Długosz, Roczniki, czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego,

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OTWARTA SZKOŁA
SYSTEM WSPARCIA UCZNIÓW MIGRUJĄCYCH

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Dziękuję za uwagę

Magdalena Podobas

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego